

**Збірник наукових матеріалів
XLIX Міжнародної науково-практичної
інтернет - конференції
*el-conf.com.ua***

***«ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ»***

15 липня 2020 року

Частина 2

м. Миколаїв

Перспективні напрямки наукових досліджень, XLIX Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. – м. Миколаїв, 15 липня 2020 року. – Ч.2, 68 с.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами доповідей XLIX Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції «Перспективні напрямки наукових досліджень», 15 липня 2020 року, які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

Адреса оргкомітету:
21018, Україна, м. Вінниця, а/с 5088
e-mail: el-conf@ukr.net

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

редакції. Тобто, він не відповідає законам України, а тому не є чинним.

Таке положення справ може призвести до звуження процесуальних прав сторін кримінального провадження і взагалі до визнання такого «Висновку експерта» не правочинним і виключення його з переліку доказів по кримінальному провадженню.

Крім того, це заважатиме встановлювати пріоритетні для справи питання та може призвести до нецільового використання державних коштів на вирішення «не цікавих» для особи, що призначила експертизу труп, питань.

Підсумовуючи викладене, наголошуємо на необхідності приведення наказу МОЗ України від 17.01.95 р. за № 6 «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України» у відповідність до вимог чинного КПК України та ЗУ «Про судову експертизу».

УДК 613.8

Медичні науки

РІВЕНЬ ПОШИРЕННЯ РІЗНИХ ФОРМ АГРЕСІЇ, ЯКІ МАЮТЬ МІСЦЕ В СУЧАСНОМУ УЧНІВСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Сергета І. В.,

завідувач кафедри загальної гігієни та екології

Браткова О. Ю.,

доцент кафедри загальної гігієни та екології

Вінницький національний медичний університет

ім. М. І. Пирогова,

Макарова О. І.,

кандидат медичних наук, лікар-педіатр

м. Вінниця, Україна

Актуальність. Невід’ємне місце у структурі особистісних проявів і, передусім, особливостей психічної адаптації учнів шкільного віку, які у багатьох аспектах визначають їх певні поведінкові рішення та обумовлюють формування певних поведінкових стратегій, посідають показники, що відображують особливості рівня розвитку різноманітних корелят агресивності, котрі визначають схильність особистості до заподіяння дій, визначальною

характеристикою яких є виражений деструктивний зміст [2, с. 174].

Мета. Метою дослідження було визначення рівня поширення різних форм агресії, які мають місце в сучасному учнівському середовищі.

Матеріали та методи. Для діагностики рівня поширення в учнівському середовищі агресивних проявів використовувався особистісний опитувальник Басса-Даркі, який дозволяв визначити типові для досліджуваних осіб форми агресивної поведінки та встановити рівні їх вираження в діапазоні від помірного до високого за 8 базисними шкалами (шкали фізичної, вербальної і непрямой агресії, негативізму, роздратованості, підозрілості, почуття образи та почуття провини) [1, с. 223; 3, с. 22; 4, с. 20; 5, с. 15].

Результати та обговорення. В ході проведених досліджень визначено, що рівень різних форм агресії, які мають місце в учнівському середовищі, був достатньо високим і засвідчував значний ступінь поширення різноманітних форм агресивних за своїм змістом дій та вчинків.

Так, розглядаючи рівень розвитку окремих проявів агресивності школярів, слід було зазначити, що однією з найменш розвинутих серед дівчат і юнаків характеристик агресивних дій були показники щодо фізичної агресії підлітків, які відображували схильність до безпосереднього використання фізичної сили. Так, рівень досліджуваних показників серед дівчат у віці 15 років становив $54,78 \pm 3,28$ балів, у віці 16 років знижувався до $52,03 \pm 3,49$ балів (5,0%; $p > 0,05$), зростаючи згодом у віці 17 років до $53,33 \pm 3,18$ балів (2,6%; $p > 0,05$). Аналогічні зрушення реєструвались і серед юнаків – рівень показників фізичної агресії серед них, складаючи у віці 15 років $61,49 \pm 3,25$ балів, знижувався до $58,74 \pm 3,12$ балів (4,5%; $p > 0,05$) у віці 16 років та знов збільшувався до $61,16 \pm 3,08$ балів (0,5%; $p > 0,05$) у віці 17 років. Суттєвих гендерних відмінностей не спостерігалось ($p > 0,05$).

Більш суттєвим необхідно було вважати рівень розвитку серед сучасних учнів показників вербальної агресії, тобто намагання щодо переважного виявлення негативних почуттів через форму (сварки, розмови на підвищених тонах тощо) або через зміст (погрози, прокляття тощо) словесних звернень до інших осіб. Зокрема, у 15-річних дівчат і юнаків їх значення становили

57,71±2,58 балів та 54,74±2,49 балів, у 16-річних – 58,07±3,03 балів (0,6%; $p>0,05$) та 53,12±2,24 балів (3,0%; $p>0,05$), згодом зростаючи в обох випадках до найвищих за ступенем розвитку значень і складаючи 59,01±2,82 балів (2,3%; $p>0,05$) і 56,32±2,28 балів (2,9%; $p>0,05$) відповідно. Виражених гендерних розбіжностей не реєструвалось ($p>0,05$).

Проте найбільш суттєвим ступінь вираження агресивних проявів був у разі визначення показників непрямої агресії, що засвідчує рівень поширення негативних почуттів агресивного змісту шляхом опосередкованих дій або пліток, спрямованих проти інших осіб. Так, серед дівчат і юнаків у віці 15 років рівень показників агресивності становив відповідно 66,42±3,27 балів та 57,35±2,80 балів, у віці 16 років – складав відповідно 62,62±3,22 балів (5,7%; $p>0,05$) та 56,68±3,31 балів (1,2%; $p>0,05$), у віці 17 років – становив відповідно 67,69±3,50 балів (1,9%; $p>0,05$) та 65,78±2,98 балів (14,7%; $p<0,05$). Проте суттєві статевозумовлені відмінності спостерігались лише серед 15-річних учнів ($p<0,05$).

Досить вираженим слід було вважати і ступінь вираження показників, які визначали рівень поширення негативізму, провідною формою якого є опозиційні форми поведінки, що переважно спрямовані проти авторитету батьків та викладачів. Не можна було не відмітити і наявність достатньо різних тенденцій як серед дівчат, так і серед юнаків у віковій динаміці. Зокрема, у 15-річних дівчат і юнаків значення показників негативізму становили 61,73±3,70 балів та 51,76±3,32 балів, у 16-річних дівчат і юнаків відповідно зменшувались до 60,00±4,17 балів (2,8%; $p>0,05$) та збільшувались до 59,20±3,87 балів (14,4%; $p>0,05$), згодом у віці 17 років знижуючись до 52,83±4,38 балів (14,4%; $p>0,05$) серед перших та зростаючи до 63,20±3,71 балів (22,1%; $p<0,05$) серед других. Таким чином, для дівчат характерним було зменшення з віком почуття протиріччя, відкидання суспільних стереотипів і прийнятих у суспільстві форм поведінки, для юнаків, навпаки, схильність до збільшення такого протистояння з віком. Гендерні розбіжності реєструвались лише серед підлітків у віці 15 років ($p<0,05$).

Показники ще однієї компоненти агресивних особистісних проявів, а саме роздратованості, тобто схильності до виникнення дратівливих реакцій у разі

найнезначнішого збудження впродовж часу спостережень поступово зменшувались серед дівчат – з $55,19 \pm 2,59$ балів у віці 15 років до $47,88 \pm 2,20$ балів у віці 16 років (13,2%; $p < 0,05$) та $52,81 \pm 2,44$ балів у віці 17 років (4,3%; $p > 0,05$), серед юнаків – з $51,00 \pm 2,27$ балів у віці 15 років до $46,56 \pm 2,61$ балів у віці 16 років (8,7%; $p > 0,05$) та $45,54 \pm 3,12$ балів у віці 17 років (10,7%; $p > 0,05$). Суттєвих гендерних відмінностей у ході досліджень не спостерігалось ($p > 0,05$).

Натомість різноспрямовані статево-зумовлені розбіжності спостерігались під час визначення особливостей розвитку впродовж досліджуваного вікового діапазону характеристик підозрілості, відмітними рисами якої слід було визнати схильність до недовіри у відношенні до оточуючих та надзвичайно обережного поводження з ними. Зокрема, у 15-річних дівчат їх значення становили $57,53 \pm 3,62$ балів, у 16-річних дівчат – $53,75 \pm 3,18$ балів (6,6%; $p > 0,05$), у 17-річних дівчат – $54,90 \pm 3,31$ балів (4,6%; $p > 0,05$), разом з тим у 15-річних юнаків досліджувані показники складали $51,33 \pm 2,60$ балів, у 16-річних юнаків – $50,16 \pm 2,95$ балів (2,3%; $p > 0,05$), у 17-річних юнаків – $54,56 \pm 3,01$ балів (6,3%; $p > 0,05$). Отже, в першому випадку реєструвались тенденції до поступового зменшення загального рівня підозрілості, в другому – тенденції до його поступового зростання. Проте яких-небудь статево-зумовлених відмінностей не реєструвалось ($p > 0,05$).

За шкалами почуття образи та почуття провини спостерігалися аналогічні тенденції як у статевому, так і у віковому відношенні. Високі рівні почуття образи свідчать про розвиток заздрості до успіхів інших, неприйняття та ненависті до оточуючих. У цьому випадку серед 15-річних дівчат і юнаків їх значення складали $59,50 \pm 3,23$ балів та $50,47 \pm 3,30$ балів, у 16-річних дівчат і юнаків – зменшувались до $56,90 \pm 3,19$ балів (4,4%; $p > 0,05$) та $47,84 \pm 2,68$ балів (5,2%; $p > 0,05$), у 17-річних дівчат і юнаків – зростали до максимального рівня відповідно $60,58 \pm 3,15$ балів (1,8%; $p > 0,05$) та $56,94 \pm 3,74$ балів (12,8%; $p > 0,05$). Статево-зумовлені відмінності спостерігались тільки серед підлітків у віці 16 років ($p < 0,05$).

Надзвичайно високими, причому такими, що мали чітко виражені тенденції до зростання протягом досліджуваного вікового відрізка, були показники, які відображували ступінь вираження почуття провини. Рівень

розвитку показників у дівчат зростав з $60,28 \pm 2,90$ балів у віці 15 років до $63,92 \pm 2,70$ балів (6,0%; $p > 0,05$) у віці 17 років, у юнаків – відповідно з $58,88 \pm 2,90$ балів до $62,26 \pm 2,50$ балів (5,7%; $p > 0,05$). Проте найнижчі за ступенем вираження величини реєструвались серед 16-річних підлітків – $60,18 \pm 3,08$ балів (0,2%; $p > 0,05$) у дівчат та $55,16 \pm 2,74$ балів (6,3%; $p > 0,05$) у юнаків. Суттєвих гендерних відмінностей не реєструвалось ($p > 0,05$).

Висновки. Узагальнюючи отримані результати, слід відзначити, що рівні розвитку різних форм агресії за всіма шкалами, які досліджувались, перевищували граничний рівень. У більшості підлітків реєструвались ті або інші форми агресії. З восьми різних форм агресії найвищим виявився рівень непрямой агресії, яка свідчить про ступінь пригнічення, придушення агресивності підлітками у собі, що несприятливо відображується на стані емоційної сфери. Рівні агресії серед дівчат є вищими в порівнянні з юнаками за всіма шкалами, окрім шкали фізичної агресії. Стосовно вікової динаміки, то необхідно зазначити, що вищі рівні агресії майже за всіма шкалами були властивими для підлітків випускних класів. Ймовірно, це обумовлено тим, що розумове та емоційне навантаження саме у цей період є значно вищим в зв'язку з необхідністю вибору підлітками майбутньої професії, підготовкою до випускних екзаменів у школі та вступних іспитів до середніх або вищих навчальних закладів. Крім того, невпевненість у майбутньому в зв'язку з нестабільністю соціально-економічної ситуації в державі вимагає від підлітків готуватися до “боротьби за місце під сонцем” у дорослому житті, що змушує більш агресивно ставитися як до себе, так і до навколишнього світу.

Література:

1. Польша Н. С., Сергета І. В. Актуальні проблеми психогігієни дітей і підлітків: шляхи та перспективи їх вирішення (огляд літератури і власних досліджень). *Журнал НАМН України*. 2012. Т. 18, № 2. С. 223-236.
2. Практическая психодиагностика. Методики и тесты / Под ред. Д. Я. Райгородского. – Самара: Издательский дом “Бахрах-М”, 2011. 667 с.
3. Сергета І. В., Браткова О. Ю., Мостова О. П., Панчук О. Ю., Дударенко О. Б. . Наукові принципи психогігієнічної діагностики стану здоров'я

дітей, підлітків та молоді. *Довкілля та здоров'я*. 2012. № 4 (64). С. 21-25.

4. Сергета І. В., Мостова О. П. Медико-соціальні аспекти навчальної адаптації та стан здоров'я учнів шкільного віку. *Актуальні питання педіатрії, акушерства та гінекології*. 2013. № 2. С. 20-22.

5. Сергета І. В., Бардов В. Г. Перспективи використання рівня фізичної працездатності як кількісного показника здоров'я дітей та підлітків. *Довкілля та здоров'я*. 1998. № 1 (4). С. 14-17.

УДК:37.034-057

Педагогічні науки

ШЛЯХИ ДУХОВНО-РЕЛІГІЙНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: ЗАСАДНИЧІ ПОЛОЖЕННЯ

Гринькова Н.М.,

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії і методики виховання*

*Рівненський державний гуманітарний університет
м. Рівне, Україна*

Формування нового українського суспільства потребує становлення в підростаючого покоління таких духовно-моральних рис, як гуманність, відповідальність, чесність, працьовитість, толерантність та інших. Однак, через домінуючу тенденцію до збільшення проявів бездуховності, нівелювання духовних життєвих цінностей, загострення проблем сімейного виховання, актуальним стає пошук ефективних шляхів становлення повноцінної духовно розвиненої особистості. Актуальність означеної теми зумовлена також нагальною потребою збереження національних і культурних надбань українського народу, передачі їх від покоління до покоління, що визначатиме майбутнє нашої нації.

Сучасними нормативно-правовими документами про освіту, а саме: Законом України «Про вищу освіту», Концепціями «Національно-патріотичного виховання дітей і молоді», «Нова українська школа», «Виховання гуманістичних цінностей учнів»; Програмою «Нова українська школа у поступі до цінностей»